

'צייד / שלל' | שחר סריג

אוצר: ניר הרמט

התערוכה 'צייד / שלל' נעה סביב ציר קונספטואלי של צייד – ניצוד, קורבן – מקרבן. היא אורגת יחד סצנות ואובייקטים השאולים מעולמות שונים ומרכיבים תמונת מצב חברתית – פוליטית – תרבותית – אישית.

בתערוכה מוצגים רישומים דיגיטליים, בובות אסמבלאז' מוזרות למראה – מעין שלל מדומיין המורכב מאוסף של מזכרות ושרידים מתקופות שונות ומקצוות שונים ורחוקים של העולם המאוחדים יחד. בכניסה לחלל התערוכה עומד מבנה המאזכר בית, בית בובות או מגדל שמירה המורכב מציורים בשמן על בד; מעין אנדרטה פרטית למה שהיינו, למה שהפכנו, למחיר שאנחנו משלמים ועוד נשלם. התערוכה מבקשת לייצר הקשרים ולדון בקולוניאליזם ובפנטזיה, באהבה ומוות, במארג כוחות ובהיררכיה, בטבע ובתקווה.

1

בתמונות ציד מתקיים מקרה של מפגש טעון. אם מחפשים במנוע חיפוש אפשר לגלות במהרה שיש נוהג או דרך מסוימת להחזיק חיות מתות – ניצודות מזנים שונים. על פי רוב במקרה של משפחת החתוליים – נמרים, צ'יטות, קוגרים וכולי הצייד/ת אוחד בחיה כדי לדמות מראה בו היא ניצבת ומשתמשת ברגליה האחוריות כדי ללכת זקוף. יש בתמונות הללו כל כך הרבה מידע מסוגים שונים. במבט ראשון יש בהם משהו קומי אולי. העמידה מאחורי גביע הצייד כולל מבט של מאמץ ניכר מצד האוחז/ת. זה קצת גורם לסצינה להראות כמעט כמו אקט אהבה או משגל. זוהי גם תמונה מבויתת לפי כל ההגדרות. הצייד לא נעשה כאשר בן או בת האנוש אחזו וחנקו או הרביצו לצייד, החיה לא התחילה לפתע ללכת על שניים כדי לדמות את ההליכה של בני האנוש. זהו רגע אינטימי בין יצור חי לבין יצור מת. ההעמדה המשונה המקובלת קשורה אולי לדברים פרקטיים למחצה כמו להראות את גודל החיה הניצודה, כדי להמחיש אולי מעין הישג. אך זהו הסבר חלקי. השרירים של האוחז/ת טעונים ומתוחים לעומת החיה השמוטה שמוחזקת- מונפשת.

כאשר מביטים על שורה ארוכה של תמונות כאלו ומחברים אותן בדמיון נוצר משהו שנראה כמו כתב או טיפוגרפיה. הניואנסים הקטנים מודגשים ומועצמים בצורה הזאת.

כתופעה זוהי גם נקודה טעונה. הציידים/ות לבנים תמיד. אמריקאים על פי רוב. הם לוקחים ציוד יקר למסע יקר מאוד לאפריקה והורגים חיות נדירות למען הספורט. זוהי במידה רבה התגשמות צד שלם של הקולוניאליזם. ניצול המשאבים של מדינה אחרת, תיירות אתגרית למקום זר אחר ו'פראי' שמחזיק עדיין במאפיינים שנעלמו כמעט כליל מהעולם המערבי. חיות בר ושטחים שאינם מיושבים הם משאב נדיר למדי במערב. התיירות אל עבר כיבוש הפרא מחיה פנטזיה בראשיתית על ידי החשת ההרס שלה. כל מעשה ציד מקרב את סוף אפשרות הקיום של המשך הפרקטיקה אך גם הופך את הזכייה או הצלחת הצייד לנדירה ויקרה יותר.

המערכת הקולוניאליסטית אינה ברת קיום בגלל שהיא משמידה את עצמה. התייעוד שלה מקבל נופך נוסף שקשור בהרס, ובהתענגות.

במאמר בהקדמה למאמרו 'למה להביט בבעלי חיים' מתאר ג'ון ברגר כיצד במאה ה-19 התחיל מהלך בו נוצר נתק בין בני אדם והטבע. לפני זה הוא טוען שבעלי חיים היו במרכז העולם האנושי. למרות הצורך והשימוש-ניצול של בעלי חיים הקיום שלהם בקרב וליד בני אדם היה חלק ממערכת מורכבת בעלת היסטוריה ומשמעות טקסית. הקיום הסימולטני של אנשים וחיות מתאפיין במבט בין שניהם. המבט מאשש את הקיום ההדדי, מכיל בתוכו אלמנט של מסתורין וחוסר ידיעה, יכולת לבצע הפרדה ודרכה יכולת לזהות את עצמנו כמו עוד גורמים רבים הקשורים לטבע שמצטטים מלוי שטראוס, רוסו ועוד.

היחס השונה לחיות מאפיין גם תפיסות מפלגתיות ופוליטיות היום. תמונות הצייד של פוטין, תמונות הצייד של ילדיו של טראמפ, אלו מסמנים סוגים מקבילים של מודלים ונוהגים.

באופן אישי אני מסתפק במבט בתמונות. גדלתי באפריקה ובעמק יזרעאל. אני זוכר שבחורשה מאחורי הבית היו איילות. גבעת המורה היתה בעיקר חורש, וחלק גדול מהמושב היה שדות. אלו היו המקומות שהייתי בורח אליהם בעיקר כי לא היה שם אף אחד. פנטזיה אולי גם זקוקה לשטחי מרעה. כלומר אני לא יודע לאן ילדים שגדלים בפרבר אינסופי בורחים. אי אפשר לברוח לבתים שכנים גם כי אלו בתים וגם כי אלו שטחים שמאוכלסים בעוד אנשים ועוד בתים ואלו לפעמים הדברים שרוצים בדיוק להתרחק מהם. היתה לי פנטזיה מתמשכת של פיצוץ הבתים שהיו בשלבי בנייה סביב המושב בשכונת ההרחבה. לא על יושביהם, אלא לפני שאלו יגיעו.

כשסופיה נולדה אני זוכר ששמתי לב כמה בעלי חיים מופיעים בסיפורי ילדים. חיות שקשה לי לדעת אם ומתי תפגוש בהן כמו היפופוטמים, קרנפים וכיוצא בזה. חיות תמיד מופיעות בספרי ילדים, לעיתים נדירות בצורתן המקורית. הן נמצאות אולי בעיקר שם היום. כלומר שם אני רואה אותן הכי הרבה מלבד חולדות, ג'וקים ועכבישים שלעיתים נדירות מופיעות בספרי ילדים. גם במובן הזה קיים שם אלמנט טיפולוגי, בדרך ההופעה של חיות. הן נהפכו לחלק משפה, כאילוטרציה לתכונות אופי.

.6

יש טקסט של תאודור רוזוולט, ספר שמדבר בעיקר על ציד דובים. יש בו חלק בו הוא מבכה על האובדן של דמות הצייד הישן, זה הבודד שהסתגר בבקתה שלו בקצה היער וחי לבד משך כל הימים. הוא הולך כך בערך בתרגום חופשי: ' הם יהרגו בשמחה אייל או קריבו, דוב או מוס. לעיתים אפילו קוגר או זאב. היום הציידים הללו מתים ואין מי שיקח את מקומם...חלק מהאזורים הפראיים במזרח המדינה עדיין משמרים את הזיכרון של הציידים הללו ואת מאבקם העיקש במעט החיות שנתרו. חייהם המשונים, מלאי מעשי הגבורה זכורים על ידי המתיישבים המבוגרים יותר כמו גם הסיפורים על איך ציידים אלו הרגו את הזאב או הדוב האחרון שנראו בסביבה.'

לורנס אוליפנט, הדיפלומט ששירת בסין ויפן מטעם אירופה, שפנה לצינונות כתב על חוויותו בציד נמרים בעת מסע דיפלומטי לקטמנדו. מסע הצייד נעשה תוך רכיבה על שיירת פילים: ' מיד התחלנו במסע הצייד. פילסנו את דרכנו בג'ונגלים העבותים. חלקם היו צפופים ודחוסים כחומה של ממש. מזלנו לא שפר. הצלחנו להרוג רק צבי וחזיר. חווית הירי הראשונה שלי במסע זה היתה פחות ממוצלחת. הצבי מנתר מהעשב כמו ארנב המזנק משדה צנונים. באותו רגע ניתן לראות את ראשו מבצבץ בזריזות לפני שהוא מזנק. אך ברגע זה הפיל תמיד מרעיש או זז או רוקע ברגלו והצייד שרגיל לעמוד על רגליו משלח את הכדור לכל מקום מלבד יעדו. שיירת הפילים שלנו מנתה כמאה פרטים אך התנהלה בשקט יחסי. מידי פעם אחד מהילידים כועס על הבהמות הגדולות ומכה אותם בראש עם מטה פלדה קצר או מושך באוזנו בקרס ענק שממוקם בחתך אותו הם משאירים פתוח ומכאיב למטרה זו בדיוק. ברגעים אלו נשמעות זעקות הכאב הרמה של הפיל לרגע, למרבה האכזבה שלנו הרעשים הללו הרחיקו מאיתנו את הצבאים. לבסוף הצלחנו להתקרב די הצורך לחזיר. היריה הצליחה רק לפצוע אותו קשה אז נתנו לפיל לסיים את המלאכה ולהרוג אותו. כאשר הוא שכב שם החזיר, במצבו חסר האונים מבהיקים, הפיל סרב בתחילה להתקרב אליו. לבסוף לאחר דרבון הוא התקרב אליו בחשש ובעט בו ברגלו הקדמית, ולאחר מכן משך אותה חזרה במהירות תוך כדי פליטת נהמה שנשמעה כגילוי מורת רוח.'

ישנו מאגר בלתי נדלה של ספרים בנושא, אינספור אזכורים של ציד ברומנים וספרי מסעות. הם קיימים גם בספרות עתיקה מהמזרח הקדום. הטרמינולוגיה הולכת ונוטה עם התפוררות הקולוניאליזם לכיוון של ספורט, משחק (Game) ביחס לפעילות וגביעים - Trophy ביחס לבעלי חיים. ככל שהקשיים במסעות הצייד נהפכים למשמעותיים פחות והציידוק האידיאולוגי הולך ופוחת (ספרים רבים שמתארים ציד במאה ה-19 מספרים לעיתים תכופות גם איך הבשר לא מבוזבז ומאכיל ילדים רבים, או הציידוק

נעשה כחלק מהשתתפות בנוהגים של אוכלוסיה מקומית כמו המסע של אוליפנט (כך גם הגלוריפיקציה והלגיטימיות של הנוהג הלכו ופחתו. נוהג הציד לא פסק אלא רק הלגיטימציה שלו.